

פסקים והלכות

מאת הרב יוסף אביטבול שליט"א מח"ס שערי יוסף

בסייעתא דשמיא
גליון מס'
163
חודש מנחם אב
התשפ"ו

שאלות ותשובות המצויות בדיני קריעה על הכותל המקדש

חובת הקריעה על הכותל

שאלה: האם בזמנינו יש חיוב לקרוע כשרואה את הכותל.

תשובה: אף בזמנינו הרואה את מקום המקדש, כשמגיע לכותל צריך לקרוע. אמנם המקילים שלא לקרוע כשאננם רואים את מקום המקדש רצפת העזרה ואף כיפת המסגד, ורק את הכותל המערבי, יש להם על מה לסמוך [אמנם אם הולכים להר הזיתים או בעיר העתיקה ברובע היהודי בנגות שרואים את מקום המקדש, אף שרואים מרחוק יש לקרוע כדין, וע"ע במשנ"ב (סי' תקס"א סק"ז)].

ואפשר לקיים דין לכתחילה ע"י שישמור חולצות ישנות, וכל פעם שמגיע לכותל יקרע בהם, [כמו כן יכול לקרוע בחולצה שכבר קרע בה, וכדלהלן, או במכונת חולצות בכותל המערבי או יקנה לפני זה חולצה זולה מאוד].

מקור: בגמ' במו"ק (דף כו ע"א) ונפסק בשו"ע (סי' תקס"א ס"ב) שצריך לקרוע כשקורע על המקדש, עד לבו, כדעת הרמב"ם (פ"ה מתעניות ה"ז). וכבר מצינו תמיהו הפוסקים על הנוהגים שלא לקרוע. וכמ"ש בשו"ת הרידב"ז (ח"א סימן תרמ"ו) אע"פ שהוא פשוט לפי שראיתי שאין העם נזהרים בזה שלא לקרוע לגרים בירושלים, ואתה תהיה מן הנזהרים וא"כ חזינן שקרא תגר ע"ז ע"ש, והו"ד בברכ"י (סימן תקס"א סק"ב), שלא נהגו בכך. והו"ד בשע"ת (שם). [בשו"ת דברי יואל (ח"א סימן ל') כתב שבזמן הרידב"ז לא נהגו לקרוע, וכמו שכתב בברכ"י, א"כ אנו מה נעני אבתריה. עכת"ד, אמנם כמו שיתבאר להלן מדברי הפוסקים שעוררו שיש חיוב לקרוע על הכותל].

אמנם בפוסקים מצינו כמה לימודי זכות, על מנהג העולם שאין קורעים על הכותל. א. כיון שיש חיוב לקרוע רק כשרואה מקום המקדש ממש וכמ' שאיתא בגמ' ובשו"ע, וכ"כ בב"ח (שם) להדיא "מצאתי בליקוטים כשאדם בא לירושלים ורואה את הקובה של בית המקדש שהיא עזרה אז חייב להשתחוות כנגדה ולקרוע את בגדיו וכו' עכ"ל, וכ"כ בספר ארץ ישראל (סימן כב אות ז) שרק אם רואה את רצפה העזרה קורע, אבל אם רואה את הכותל אינו צריך לקרוע. אמנם בפאת השלחן (סימן ג' אות ב') כתב שאף רואה את כיפת המסגד קורע, וכן הו"ד הגרי"ש אלישיב זצ"ל (שו"ת ישא יוסף או"ח ח"ג סי' קמ"ז) וע"ע בספר עיר הקודש והמקדש (ח"ג עמ' רטז). ועפ"י ז נראה ישוב למנהג העולם שלא קורעים, כיון שלא רואים את הכיפה, או את העזרה, [וכ"כ בשו"ת ישיב יצחק (חלק לד סימן כב) שנהגו להקל ויש לסמוך על השיטות שאם לא רואים את קרקע העזרה לא נקרא מקום המקדש, והוסיף שאם באים בפעם הראשונה בחיים לכותל או אחר זמן רב ראוי לקרוע משום צער חורבן המקדש ע"ש. ובעיקר דין זה אם בעינן לראות קרקע העזרה. אמנם הו"ד החזו"א באורחות אבינו (ח"ב עמ' קמט) שקורעים גם על הכותל מספק ע"ש, ובאגן הסהר (ח"ב עמ' 63) ובחזו"ע (ד' תעניות עמ' תלח) כתב שדי לראות את הכותל לבד או את הכיפה. ולמעשה כתב הגר"ש דבילצקי זצ"ל בקונ' אחר כתלנו (אות ב') שהמנהג לקרוע בראיית הכותל אם לא יראה את מקום המקדש, אבל המיקל ואינו קורע כלל על ראיית הכותל המערבי כל זמן שלא רואה את מקום המקדש או כיפת המסגד יש לו על מה לסמוך, כיון שהכותל של היום אינו ברור שיש לו דין מקדש לגבי קריעה. וכ"כ לצדד במועדים וזמנים (שם) ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"ה סי' קט"ב) ובשו"ת תשובות הנהגות (ח"ז סימן סח) שבשעת הדחק ידקדק לראות רק את הכותל ולא את מקום המקדש, וכן כתב לצדד זקני הגצ"ה רבי אליהו פורת טהרני שליט"א].

ב. בשו"ת משנה הלכות (ח"ו סימן קי) כתב ללמד זכות בזה, ע"פ דברי הרידב"ז שכל החיוב קריעה הוא משום העגמת נפש על חורבן בית המקדש, אבל בזמנינו באריכות הגלות, שכבר הורגלו בכך, ואין עוגמת נפש יתירה, לכן אין צריך לקרוע הבגד, ולמעשה כתב שבדואר מי שיראה ה' בלבבו, צריך לקרוע את הבגד. וכע"ז כתב לישב ולדחוק מנהג העולם במועדים וזמנים (ח"ז עמ' רי) שלאחר שבאים לכותל מידי זמן, אין מרגישים כאב החורבן. אמנם נראה שכל זה הטעם הוא הקריעה משם עוגמת נפש, אבל לדעת הרמב"ם והשו"ע שהוא כדין קריעה על אביו ואמו, אין זה קריעה של עוגמת נפש, כמו שהקטן מקרע על אביו ואמו וכמ"ש בשו"ע (יו"ד סי' שמ סק"ז) וביאר בט"ז (שם סקט"ו) משום עוגמת נפש, משא"כ הכא שחיוב הקריעה מדינא, משום צער ומיריות. (עי' מאירי מו"ק דף כב ע"ב).

ג. הגר"א נבנצל שליט"א (ספר ירושלים במועדיה בין המצרים עמ' רמג) שאף הגר בכל ערי ארץ ישראל, אם יכול היה לבוא במהירות, אינו צריך לקרוע. וכן הובא

בשם הגרש"ז אולמן זצ"ל שבזמנינו נוסעים לכותל תדיר כמו מי שגר בירושלים, ולכן אף מי שאינו גר בירושלים דינו כמי שגר בירושלים כיון ששיירות מצויות, ולכן נהגו להקל בכך. אמנם כמו שיתבאר להלן שאף לגבי ירושלים החדשה, נחלקו הפוסקים. [וכע"ז הובא דעת הגרש"ז (הליכות שלמה תפילה עמ' רפח) שכל שדר בירושלים וגם יכול בקל לבוא שם, ואעפ"כ לא בא ל' יום, שאינו מרגיש כראוי את צער החורבן, ומשום כך המנהג שאינם קורע ע"ש, ולכן אף בזמנינו שבקל אפשר לבוא מכל מקום לירושלים].

ולמעשה הסכימו הפוסקים שהוא חיוב גמור, וכ"כ בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סימן לז אות ג') שחיוב גמור, וכ"כ לתמוה בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סימן עח) "ומה שהמנהג שהעולם משתמטים אפילו מחיוב קריעה על מקום המקדש ועושים תחבולות שונות להפטר מזה, אין זה מנהג ותיקים, ודברי הש"ס מו"ק כ"ו, וטור ושו"ע סי' תקס"א מטפחים על פניהם". עכ"ל, [וכן הו"ד הגריש"א (אשרי האיש ח"ג פרק עג סי' ב) וכן האריך במועדים וזמנים (ח"ז עמ' רי) ועוד].

איזה בגדים הטעונים קריעה

שאלה: איזה בגדים טעונים קריעה על הכותל.

תשובה: המנהג לקרוע רק את החולצה שלבוש בו.

מקור: דעת הרמב"ם (שם) שצריך לקרוע כל כסות מעליו כדין קריעה על פטירת אביו או אמו, עד שיגלה את לבו, וכן פסק בשו"ע (סי' תקס"א ס"ד), אמנם דעת הראב"ד (עה"ר שם) שכל מה שהשוו קריעה זו כדין קריעה לאביו ולאמו רק לגבי אחיו, אבל לקרוע את כל הבגדים שעליו לא השוו, וכ"כ הרמב"ן בתורת האדם (שער הקריעה דף יז ע"ד). וכתבו הפוסקים שהמנהג כדעת הראב"ד והרמב"ן, [וכן הו"ד החזו"א (אורחות רבינו ח"א עמ' שיח), וכן כתב בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' עג) שהמנהג להקל שקורעין טפח רק בבגד אחד, וכן כתב בשו"ת אבן ישראל (ח"ח סו"ס מג) שכיון שהוא מדרבנן אפשר להקל ודברי השו"ע צ"ע מדוע פסק דלא כהראב"ד והרמב"ן יעו"ש, וכ"כ בחזו"ע (ד' תעניות עמ' תלח ותלט) וכ"כ הגר"ש דבילצקי זצ"ל (זה השלחן ח"ג עמ' סב, קונ' אחר כתלנו אות יג), וכן האריך לדינא תשובות והנהגות (ח"א סימן שלא ח"ד סימן קלא) וכן השיב הגרנ"ק (דולה ומשקה עמ' ריב) ואכמ"ל].

הורדת החליפה קודם הקריעה

שאלה: האם צריך להוריד את החליפה קודם הקריעה.

תשובה: לבני ספרד: מעיקר הדין אין חיוב להוריד את החליפה, כיון שדינו כבגד של כבוד, ויכול לקרוע רק את החולצה שלבוש בה, [ע"פ השו"ע (יו"ד סי' שמ ס"ט) ושולחן גבוה (שם סק"ל) ובארוכה בשערי יוסף פסקי הלכות אבילות. ולכן נראה שאף אם רגיל שלא ללכת רוב הזמן ברחוב ללא חליפה, מ"מ דינה כבגד של כבוד, וע"ע בזכרון בצלאל (עמ' לט) ובשו"ת יב"א (ח"ו חיד"ד סי' ל"ב)] כיון שמעיקר הדין יש לקרוע אף החליפה, [עי' רמ"א שם, ובט"ז (שם סק"ה) בשם המשאת בנימין והש"ך בנקודות הכסף (שם)] לכן צריך להוריד את החליפה לפני הקריעה, [אורחות רבינו (ח"א עמ' שיט) שו"ת תשובות והנהגות (ח"א סימן של"א)] ולכן אם בזמן שרואה את המקדש, לבוש בחליפה, צריך לקרוע את החליפה, ומ"מ יש מקילים שיכל להוריד את החליפה ואח"כ לקרוע את החולצה, [גליון מהרש"א סי' שמ ס"ט בשם הכנה"ג, ובדברי סופרים יו"ד ריש סי' שמ). ולכן אם שכח להוריד את החליפה, יכול להוריד את החליפה ולקרוע, [ויש מקפידים שלאחר מכן ישאר בלי החליפה, כי אם ילבש את החליפה יתחייב בקריעה. (ע"פ דעת הרמב"ם שחיוב הקריעה, כדין הקריעה על אביו ואמו, הגרנ"ק נחמת ישראל עמ' רחג) ולכן לכתחילה יביא חליפה ישנה ואותה יקרע, וכן נוהגים רבים], והחזו"א נהג להקפיד להוריד אף את הטלית קטן לפני הקריעה, כדי שלא יתחייב לקרועו מספק, ולבש טלית גדול, כדי שלא יצטרך לקרועו. [ע"פ מש"כ בדעת תורה (יו"ד סי' שמ ס"ה) שאי"צ לקרוע רק הטלית גדול, אבל טלית קטן נחשבת בגד שלבוש תמיד וצריך לקרוע, וכמובא בקונטרס הזכרונות (סי' כח ס"ט) בשם החזו"א]. אך להלכה לא נהגו לחוש לדברי החזו"א ולהוריד את הטלית קטן. [וכנתבאר בארוכה בשערי יוסף הלכות אבילות].

אמנם אין חיוב לקרוע את סוודר כיון שנעשה להגן מהקור [וכמ"ש באורחות חיים (ח"ב עמ' תקסו) בשם הראב"ד לפטור מקריעה בגד שלבוש מחמת הקור ע"ש], אמנם

סריג שנעשה ליופי, לכתחילה צריך להחמיר שחייב בקריעה.ואף לבני ספרד יש להורידו לפני הקריעה.
אולם **מעיל חורף**, לכו"ע אין צריך לקורעו, כיון שאינו נעשה לכבוד וגם לא נחשב מלבוש שלובשים כל הזמן, ולכן אי"צ להורידו לפני הקריעה. (חוט שני אבילות, דיני הקריעה).

דיני הקריעה

שאלה: באיזה דיני הקריעה, צריך להקפיד.

תשובה: א. לכתחילה יש לקרוע **בציזו השמאלי** של הבגד, ויתחיל לקרוע מהצווארון לאורך הבגד, [חידושי הר"ן (מו"ק דף כב ע"ב) מאירי (שם) שצריך שילכו צדדי הקריעה לשני הכיוונים] לכיוון מטה לצד שמאל באורך טפח 10 ס"מ לחזו"א ולהגר"ח נאה 8 ס"מ]. ובדיעבד אם קרע בצד ימין [כמו שקורעים על שאר קרובים] יוצא יד"ח [ספר אר"י (סי' כ"ב) קרא עלי מועד (פ"א ס"ז)]. **ואם קורע באותו חולצה או חליפה** שקרע בה פעם שעברה על הכותל, **לבני ספרד: צריך להמשיך לקרוע בה טפח, כדין הקריעה על אביו ואמו**. (עי' שו"ע יו"ד סי' שמ סכ"ב). **ולבני אשכנז:** יכול להמשיך לקרוע בה אף מעט. (עי' שו"ע שם סכ"א, ותורת המועדים סי' תקס"א בשם הגר"ק, ובחוט שני ענינים שנים עמ' שעו, כיון שהוא מאותו ענין של הקריעה).

ב. **וצריך לקרוע ביז** (שו"ע סי' תקס"א ס"ד) ומ"מ אפשר להתחיל את הקריעה במספרים [אף בבית, כיון שאי אפשר להכניס מספרים לכותל], ואחרי שקרע את שפת הבגד ימשיך את הקריעה ביז. [עי' מאירי (מו"ק דף כב ע"ב) משנ"ב (שם סק"ג), ופתי"ש (יו"ד סי' ש"מ)]. אם קרע רק במספרים, בדיעבד יצא יד"ח. [אף שלדעת השו"ע לא יצא ידי חובה (רמב"ם שו"ע שם ועי' שו"ע סי' שמ ס"ד ואור זרוע אבילות סי' תי"ח אות ט') מ"מ כיון שכנתבאר דעת הראב"ד והרמב"ן שאין דין הקריעה כדין אביו ואמו, א"כ בדיעבד יוצא יד"ח בכלי, ואף על אביו ואמו, וכ"כ בדברי סופרים (סי' שמ סקצ"ד)].

ג. אף שבקריעה על אביו ואמו כתב בפת"ש (יו"ד שם סק"א) שיקרע ע"י אחר משום עוגמת נפש, אמנם בקריעה על מקום המקדש לא נהגו בכך.

-

ד. **צריך לקרוע מעומד**. (שו"ע סי' תקס"א ס"ד) והקורע מיושב לא יוצא ידי חובה, וחוזר קורע (שו"ע יו"ד סי' שמ ס"א) ולכן צריך להזהר שקורע על ערי ירושלים או ערי יהודה שלא יקרע מהרכב, כיון שהקורע מיושב לא יצא ידי חובה, אך חולה וזקן שאינם יכולים לקום בדיעבד יוצאים יד"ח בקריעה במיושב.

ה. לאחר הקריעה, אינו יכול לתפור את הקריעה בבגד לעולם, אך יכול לתפור את הקריעות בצורה שאינה מיושרת. [שו"ע (סי' תקס"א ס"ד) כדין קריעה על אביו ואמו ומשנ"ב (שם סקט"ז)].

ו. לאחר הקריעה יש מקפידים להשאיר את הבגד הקרוע בכל זמן שנמצא במקום החורבן [הגר"ש"א (קונטרס הליכות והנהגות עמ' 26) עיטורי מרדכי (בין הזמנים עמ' דש) כיון שלדעת השו"ע חיוב הקריעה על אביו ואמו נשאר בבגד קרוע על ז' ימים ויש עליו חיוב קריעה], אמנם לדינא מותר להתפלל עמו, אך המנהג להחליף את הבגד לאחר הקריעה, כיון שכבר קרע נמצא בתוך ל' יום לקריעה הראשונה. [אורחות רבינו (ח"ב עמ' קמח) הגר"ח"ק (קרא עלי מועד פרק יא) ובקו"נ אחר כתלנו (אות יז) וכ"כ בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' של"א) ויש להסתפק אם אף לדעת השו"ע יש להקל כיון שחיוב הקריעה הוא משום מרירות בזמן הראיה, אבל אינו דין של זמן מסוים של צער, ופוע"ע באשרי האיש (ח"ג עמ' תצט)].

סדר העדיפויות בקריעה

שאלה: מי שלא הביא חולצה או חליפה ישנה, לקרוע על הכותל, מה יעשה.

תשובה: יש אומרים שלא ילך לכותל, אם אינו יכול לקרוע. [הגר"ש אלישיב זצ"ל (ספר מנשים באוהל א"ח אות רא) וכן הו"ד הגר"ק (שו"ת רבבות אפרים ח"ח סי' קעד אות א') וכן השיב הגר"ח"ק (ספר מועדי הגר"ח ח"א תשובה שע"א ובספר קרא עלי מועד פ"א הערה ד)].

אמנם לדינא יש בכך כמה וכמה אופנים. א. כשיגיע לכותל לא יגיע מלמעלה דרך הרובע יהודי, אלא מהצד, ויוריד עיניו למטה, כל הזמן שלא יראה מקום המקדש, ורק כותל המערבי, כנ"ל שבאופן כזה, מעיקר הדין אינו חייב בקריעה.

ב. יקח חולצה ישנה מחבירו שקרע, וילבש אותו, וירחיק ג' אצבעות [6- ס"מ] מהקריעה של חבירו ויקרע טפח, וכן השלישי. [ע"פ השו"ע (יו"ד סי' שמ סכ"א) וע"ע בקרא עלי מועד (עמ' צח) בשם הגר"ח"ק]. ואפשר אף להפוך את החולצה מאחורה ולקרוע (שו"ע שם). [ואף בחולצה בזמנינו שאינה אטומה, מ"מ כיון שקורע קריעה די בכך, ובפרט אם לא רואה מקום המקדש עצמו, וכנ"ל].

ג. יקרע בשפת החולצה למטה, כיון שיש אומרים שאף אם קורע על אבל משאר קרובים, יוצא יד"ח קריעה. [וכמ"ש בסמ"ק (סי' צ"ז) ובתנאי (שמחות פ"ט) שנהגו העולם לקרוע למטה וסמכו בשאר מתים כדעת רבי יהודה. וכ"כ ברמ"א (סי' שמ ס"ב) בשם המהרי"ו (דינין והלכות סימן י') ובכל בו (סימן קיד) שאם קורע בשולי הבגד יצא ושכן נהגו להקל לקרוע בשולי הבגד, ולכן בתלמיד חכם שנפטר נהגו להקל בכך. וכמ"ש בערוך השולחן (סי' שמ סק"ב) שת"ח שנפטר יקרעו בשולי הבגד. וכ"כ בחכ"א (קנב סק"ד שבקריעה על קרובים. אפשר לסמוך על הקריעה בשולי הבגד, וכ"כ ובקיצור שו"ע (סי' קצ"ד סק"ז) שקריעה שקורעים העומדים בצד בשעת קריעת נשמה, ד לקרוע בשולי הבגד, וע"ע בשו"ת וישב משה (ח"א סי' קכב). ואמנם

באבילות דעת הרמב"ם (פ"ח מאכל ה"א) והרמב"ן (תרת האדם עמ' ס) שהקריעה צריכה דוקא להיות למעלה מבית הצוואר, ולא למטה, ואף אם קרע למטה לא יצא, וכן פסק בשו"ע (סי' ש"מ ס"ב) וכ"כ לדינא בחכ"א (ככל קנב ס"ב) וכ"כ בהגהות רע"א (שם) בשם שו"ת תורת חסד (סי' נ"ה) בשבט יהודה (סי' שמ) כתב שלא מהני, וכ"כ ביפה ללב (ח"ג חיו"ד סי' ש"מ אות ג) וכ"כ בנהר מצרים (עמ' קלה), **ואי"ח ה"ה בקריעה על הכותל, נראה שאין להקל בכך, וכשם שבדיני קריעה על המתים לא יצא בכך יד"ח קריעה**, אמנם נראה שבשעת הדחת הגדול, אם לא יקרע עדיף לקרוע שם, ובהגהות רעק"א (שם) כתב בשם שו"ת פרח מטה אהרן (ח"א סי' צ"ט) שבדיעבד יוצאים יד"ח הקריעה למטה, וכ"כ בשכנה"ג שם והו"ד בגליון מהרש"א שם, ובמשמרת שלום (סימן ק' סק"ב) בשם הזכור לאברהם וכ"כ הגר"ש דבילצקי זצ"ל (קו"ב אחר כתלנו סי"ד)]. **אמנם לקרוע בגופיה למעלה לא מועיל, כיון שדינו כבגדי זיעה.**

ד. לפני שמגיע לכותל ומתחייב בקריעה, יכול להשאיל חולצה והחליפה לחבירו, ואם אינם שלו, אלא שאולים פטורים מקריעה, כיון שחבירו מקפיד שלא יקרע את הבגד, [ואף שבהשאלה יכול לקרוע אם לא מקפיד חבירו, וכמו שמוכח בגמ' במו"ק (דף כו ע"ב) ובשו"ע (יו"ד סי' שמ ס"ד) האומר לחבירו השאילני חלוקך שאבקר את אבא כשהוא חולה והלך ומצאו שמת קורעו, ומבואר שאף שהבגד אינו שלו, מ"מ מעיקר הדין יכול לקרוע, וכ"כ להוכיח הקה"י (הגר"ח"ק בקרא עלי מועד עמ' קג) וכ"כ הגר"ש דבילצקי בקו"נ אחר כתלנו אות כ"א, אמנם אף שידוע שנמצא בכותל המערבי, מ"מ שמקפיד עליו אינ יכול לקרוע, וכ"כ בשו"ת אבני ישיפה (ח"ג סי' נ"ט) **שאם מתנה עמו שלא יקרע מהני**. וכן הו"ד הגר"ח"ק (קרא עלי מועד שם) וכן הובא שנהג הגר"א גינחובסקי זצ"ל (אגן הסהר ח"א עמ' 149). אמנם בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ד סי' קל"א ח"ה סי' קס"ה) כתב שאינו מועיל ואף אם אומר לחבירו שמקפיד שלא יקרע, כיון שמה שאומר לו אינו מרשה לו רק מהשפה ולחוץ ע"ש, וכן הו"ד הגרי"ש"א בהערות (עמ"ס מו"ק דף כ' ע"ב) שמפני שהקונה אינו מקפיד על כך שלא יקרע הבעלים את הבגד שהקנה לו] אך אינו לכתחילה, כיון שלכתחילה אין לעשות הערמה. [וכמו שיתבאר להלן לגבי הקנאת הבגד לחבירו בקנין סודר].

ה. כל אחד יקנה לחבירו את החולצה בקנין סודר בתנאי שאינו מסכים לקורעו, אך דעת רבים מהפוסקים שאף בדיעבד אינו מועיל. [מכמה טעמים, **א.** כיון שאנן סהדי שחבירי אינו מקפיד שיקרעם, וכנ"ל לגבי השאלה, **ב.** כיון שאינו נחשב מתנה והשאלה גמורה וחסר בדעת קנה, ע"פ הגמ' בנדרים (דף מח ע"ב) שכל מתנה שאם אינו מקדישה, אינה מתנה, וכן הו"ד הגר"ש"א (מעדני שלמה עמ' ס). אמנם מאידך כיון שנעשה בקנין גמור, אינו נחשב שלו, וכמו שנתבאר בארוכה בשערי יוסף (הגעלת כלים, בדיני טבילת כלי חשמל, **ג.**) כיון שמפקיע את עצמו ממצות הקריעה, וכן כתב בשו"ת אור לציון (חלק ג' פרק ל' בביאורא לתשובה ה') שאינו נכון לנהוג כך. וכ"כ בשו"ת פאת שדך (ח"א סי' נ"ז) שהוא הערמה לבטל דברי חז"ל, וכ"כ בשו"ת תשובות והנהגות (שם) שהרי הוא מכניס את עצמו לאונס. אמנם באונס קודם זמן החיוב, אמנם נתבאר בארוכה שיש בכך סתירת הסוגיות, ואריכות גדולה בפוסקים, ואכמ"ל. **ד.** עוד טעם כתב בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ז סימן ס"ח) שאף אם נימא שחבירו אינו מסכים לו לקרוע את הבגד, הרי מ"מ אם יציע לשלם לו עבור החליפה החדשה בודאי שיסכים, וא"כ כיון שחייב לקרוע מתבטר שחייב להוציא ממון מכיסו כדי שיכול לקרוע את החליפה, ועוד כיון שכל מה שחבירו הקנה לו את הבגד שלא יקרע הרי הוא איסור ולכן הקונה עצמו אינו רשאי למנוע לקרוע את הבגד עת"ד, ודבריו חידוש עצום דכיון שאם מקנה את הבגד קודם זמן החיוב, אין עליו חיוב קריעה. **ה.** עוד יש לדון לפי מש"כ בשו"ת מהר"ל דיסקין (קו"א אות קפה) שדן שם ברואה את הכותל בשבת האם יש חיוב קריעה במוצאי שבת, ומצדד שם שחיוב קריעה זו היא חובת גברא שחל עליו תריף אף אם אינו לובש בגדים רק שאין לו אפשרות לקיים חיוב עד שילבש שיכול לקרוע ע"ש. ולפי"ז אף בבגד בהשאלה לאחר מכן יש עליו חיוב קריעה, אמנם דבריו מחודשים, ולכן נראה שאם לבש בהשאלה, אינו מחוייב אח"כ לחזור ולקרוע].

ו. אם אין לו עיצה אחרת, יכול להוריד את כל בגדיו העליונים חוץ מהגופיה, למשך כמה דקות, ויסתכל כך כל רצפת העזרה ועל הר הבית, ולאחר שכבר ראה את מקם המקדש אינו חייב לקרוע את הגופיה, כיון שדינה כבגדי זיעה, ונפטר מחובת הקריעה עד שלושים יום, ולאחר מכן יכול ללבוש את הבגדים. [וכן הו"ד הגר"א גניחובסקי זצ"ל (אגן הסהר ח"ב עמ' 64)].

הפקרת החולצה

שאלה: האם אפשר להפקיר את החולצה, כדי להפטר מקריעה.

תשובה: לא מועיל להפקיר את חולצתו כדי להפטר מקריעה כיון שעדיין הוא לובש את החולצה.

מקור: נראה כמה טעמים מדברי הפוסקים מדוע לא מועיל להפקיר את החולצה. **א.** כיון שלכתחילה צריך הפקר בפני ג', וכ"כ בשו"ת אבני ישיפה (ח"ג סימן נט) שבגמ' (נדרים דף מה ע"א)) שמדרבנן בעינן שלשה וכאן לא שייך להתיר שחכמים יתירו לו להפקיר בפני אחד כדי שלא יעבור על איסור, שהרי יכול לקיים המצוה, ולא יתירו לו חכמים לסייע לו להמנע מהמצוה, אבל כתב שם שאם באמת יפקיר נראה שבאמת יפטר מקריעה על המקדש. ע"ש **ב.** בשו"ת אבן ישראל (ח"ח סי' מ"ג) כתב שההפקר לא יועיל לפוטרו מקריעה, כיון שלא צריך דוקא קריעה דוקא בבגדים ידיה, ולא של הפקר, אלא בגדים שהוא לבוש בהם, וכנ"ל לגבי בגד בהשאלה, **ג.** עוד כתב בשו"ת אבן ישראל (שם) שאף אי נימא דבעינן בגדים ידיה דוקא, הרי מחויב לחזור ולזכות בהם, כדי לקיים מצות קריעה, וכן הו"ד הגר"ח"ק זצ"ל בתורת המועדים על השונה הלכות (סי' תקס"א סוף סק"י"א) שאף אם יפקיר בפני שלשה לא נפטר מקריעה שהרי אין דין שיהיה בגד שלו בשביל לקרוע דהרי גם בגד שאול קורעים בו וא"כ כיון שיש עליו בגד שמותר לו לקרעו עדיף לקרוע. עכ"ל, וכן הו"ד הגר"א גניחובוסקי זצ"ל (אגן הסהר ח"ב עמ' 64). **ד.** עוד כתב בשו"ת אבן ישראל (שם) כיון שאין על זה של הפקר, ואין כאן הפקר בלב שלם, שהרי כל מה דמפקירו קרעו מפני שחס על בגדיו, א"כ איך נימא דמפקירו בלב שלם, אשר בזה יהיה לו היזק יותר גדול מהקריעה, ואנן סהדי, דאינו מפקירו בלב שלם. יעו"ש.

בחור שבגדיו שייכים להוריו

שאלה: האם בחור ישיבה חייב בקריעה שבגדיו שייכים להוריו.

תשובה: בחור ישיבה אף אם אביו אינו מסכים שיקרע על ראיית מקום המקדש, מ"מ חייב בקריעה, כיון שהבגד שייך לו ללא שיוך, [ויש פוטרם, כיון שהבגדים שייכים להורים].

מקור: בשו"ת להורות נתן (ח"ב סימן לט) ששייך בזה דין ניהא ליה לאיניש למיעבד מצוה בממוניה, וכן כתב בשו"ת שרגא המאיר (ח"ה סימן עד) וכ"כ בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ז שם) כתב שא"א לומר שהאבא נותן את הבגד לבן שלא יקרע כיון שהבן חייב לקרוע את הבגד אז האב מסכים לספק לו צרכיו ולקרוע, ע"ש. ואף אם האבא לא מסכים, מ"מ נראה כיון שהבגד שייך לו בקנין ללא שיוך יכול לקרוע.

חובת הקריעה לנשים

שאלה: האם יש חיוב קריעה לנשים.

תשובה: חייבת בקריעה [אם רואה מקום המקדש וכו'] ויש בכך כמה אפשרויות.

א. תלבש חולצה עליונה לפני הקריעה, ותקרע בעזרת נשים של הכותל או במקום צדדי. [וכן הו"ד הקה"י בארחות רבינו (עמ' שיח), וכן הו"ד הגר"ש אלישיב זצ"ל (ספר פנינת המדקש פ"ז הערה צ') וכן הו"ד הגרנ"ק (רבבות אפרים שם), וכן כתב הגר"ש דבליצקי זצ"ל שם, וכן השיב הגרנ"ק שם]. אבל אינה יכולה לקרוע בבית הכסא, ואף בבית הכסא בזמנינו אין דינו כבית הכסא דפרסהאי [כיון שאין הצואה נופלת מיד], כיון שאסור לקיים מצוה במקום מטונף לכתחילה (עי' ביה"ט סי' תקפ"ח), ובפרט שהקריעה לא נעשית שרואה את מקום המקדש.

ב. אם אין מעליה שני בגדים, יכולה לקרוע בשולי הבגד התחתון, וכו"ל. [הגר"ש דבליצקי זצ"ל בספר זכרון בצלאל, וכו"ל בארוכה].

ג. בשעת הדחק תקנה בגדה לאשה אחרת, ע"מ שאין רשות לקרוע. [וכנ"ל, וכן הורה הגר"א דינר שליט"א].

חינוך קטנים לקריעה

שאלה: האם צריך לחנך קטנים לקריעה על הכותל.

תשובה: אין צריך לחנכם לקריעה, ואף בגיל חינוך, ואף בקרוב לגיל מצוות [שיודע להתאבל על ירושלים, כיון שאין מחנכים לאבילות, שכד אז יבנה המקדש].

מקור: כן נראה מדברי המג"א (סי' תקס"א סק"ו) והו"ד במשנ"ב (סק"ז), [וכן הסכימו הפוסקים, וכ"כ בארחות רבינו (ח"א עמ' שכח) וכן הו"ד הגריש"א (שו"ת אבני ישפה ח"ב סימן נה ענף ה') וכ"כ בשו"ת רבבות אפרים (ח"ו סי' רפ"ה) וכ"כ והגר"ש דבליצקי זצ"ל בקונ' אחר כתלנו אות ג', וכן הו"ד הגרנ"ק (שו"ת רבבות אפרים ח"ח סי' קע"ד אות א) וכן השיב הגרנ"ק (דולה ומשקה עמ' ריג) וכ"כ בספר מנוחת אמת (פרק יב הערה טו)].

ראה מקום המקדש ולא קרע ונזכר שהגיע לכיתו

שאלה: ראה מקום המקדש ולא קרע ונזכר שהגיע לביתו, האם צריך לקרוע.

תשובה: כיון שחיוב הקריעה הוא רק בזמן הראיה בשעת חימום, וכעת נמצא בביתו או במקום אחר אינו חייב לקרוע. [עי' פת"ש (יו"ד סי' שמ סקט"ו) ושו"ת מנחת שלמה (מהדו"ק סימן עג סק"ה) שחיוב הקריעה, כדין ברכות הראיה, ועי' בקונטרס הזכרונות (סימן כח אות ט') בשם החזו"א שלאחר שהלך משם אין חיוב קריעה].

הזמנים והימים שבהם לא קורעים

שאלה: מה הם הזמנים והימים שבהם לא קורעים על מקום המקדש.

תשובה: א. שבת, ויום טוב אין קורעים.

ב. אף בחול המועד, אין צריך לקרוע. [עי' שו"ת תרומת הדשן (סי' רפ"ח) ורמ"א (או"ח סי' תקמ"ז סי"ו ויו"ד סי' שמ סקל"א), וכה"ח (או"ח שם סק"ל) שנוהגים לקרוע רק על אביו ואמו, ושו"ת מנח"ש (ח"א סימן עג) כתב שאף שקורעים על אביו ואמו מ"מ הכא דומה למקלט עצמות שלא לקוע בחול המועד, וכ"כ בחזו"ע (ד' תעניות עמ' תלט) שו"ת אול"צ (ח"ג עמ' רפא) ועוד טעם כתב בחוט שני (נושאים שונים עמ' שעו) שאי"צ לקרוע בחול המועד כיון שאבילות ישנה אי"צ לקרוע בחול המועד].

ג. בערב שבת ובערב יום טוב לאחר חצות ובר"ח ובאסרו חג, ובו' הימים לאחר חג השבועות או בכל יום שלא אומרים בו תחנון, רבים נהגו להקל שלא לקרוע, כיון שלא אומרים בו תחנון, [ספר ארץ ישראל (סי' כב ס"ט) וכן הו"ד הגרשז"א זצ"ל (הליכות שלמה תפילה פרק ט"ז הע' י"ז) וז"ל: ומה שנהגו להקל שלא לקרוע בכל יום שאין אומרים בו תחנון, לא הורה בזה רבנו להדיא לא להקל ולא להחמיר, ופעם נשאל בזה ע"י האדמו"ר בעל 'בית ישראל' מגור ז"ל, וענה רבנו שאין לכך מקור בדברי הפוסקים, אבל כך נהגו. אולם הוא עצמו דקדק שלא יעברו עליו שלשים יום בלא ראית הכותל המערבי. עכ"ל, וכ"כ בשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' עב) וכ"כ בחזו"ע (שם) שהולכים אחר

המנהג והמנהג להקל וכדין ספיקא דרבנן לקולא, וע"ע בשו"ת אג"מ (ח"ה סי' לו אות ב', וחיו"ד ח"ג סי' נ"ב אות ד)] **ולבני אשכנז:** יש לקרוע אף בערב שבת או בערב יו"ט או בר"ח ובאסרו חג ובו' ימים לאחר שבועות. [קונטרס הזכרונות (סי' כח ס"ח) בשם החזו"א, וכן הורה הקה"י בארחות רבינו ח"ב עמ' קמט)]. ומ"מ המגיעים לכותל בערב שבת, מיד לפני שרואים את מקום המקדש, יקבלו שבת, ובכך יהיו פטורים מחובת קריעה.

ד. במוצאי שבת דינו כערב שבת שנהגו להקל עד חצות, אך לבני אשכנז לקרוע במוצאי שבת אף אם הוא בגדי שבת, [הליכות אבן ישראל (מועדים ח"א עמ' שצד) שבמוצאי שבת צריך לקרוע, וכן השיב הגריש"א (אשרי האיש או"ח ח"ג פרק אות יז) וכ"כ בשו"ת משנת יוסף (ח"י סי' צ"ד אות ד') וכ"כ בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' של"ד), ואמנם בקונ' שריד בית מקדשינו (עמ' טז) כתב בשם בעל המעיל שמואל שיש להקל בזה, וכן השיב הגר"א נבנצל שליט"א (ספר ירושלים במועדיה בין המצרים עמ' רמה)].

ה. בחנוכה ופורים אין צריך לקרוע [שו"ת בצל החכמה (ח"ה סימן יב) נטעי גבריאל (בין המצרים פרק ק' סכ"ה) הגרש"א שטרן שליט"א (קונ' שריד בית מקדשינו עמ' טז) שכיון שאלו ימי משתה ושמחה אין צריך לקרוע] ויש מבני אשכנז שמחמירים לקרוע. [בכרמי יהודה (או"ח עמ' שלז) והגרנ"ק (מועדי הגר"ח ח"א תשובה שעג), וכן כתב הגר"ש דבליצקי זצ"ל בקונ' אחר כתלנו אות ח'].

ו. אף בתשעה באב צריך לקרוע, ואף שנקרא מועד. [הגרשז"א (הליכות שלמה מועדים פרק ט"ו אורחות הלכ הציון 45)]. ואף למקילים שכל יום שאין אומרים בו תחנון, אפשר שאף בת"ב צריך לקרוע.

ז. חתן בשבע ברכות אינו קורע, אך ביום החתונה צריך לקרוע, כיון שעדיין אינו בתוך שבעת ימי המשתה. [בקונ' אחר כתלנו (עמ' כה) הגרשז"א בספר שלמי שמחה (עמ' שסו) שא"צ לקרוע, והגריש"א בספר אשרי האיש (ח"ג פרק מג סי"ט)]. ויש מחמירים שאף בתוך השבע ברכות צריך לקרוע. [מועדי הגר"ח (ח"א עמ' תשובה שעז) אפריון לשלמה (פרק יב ס"ה)].

ח. בעלי הברית, אינם חייבים בקריעה כיון שהוא יו"ט שלו [שו"ת משנת יוסף (ח"ט סי' קמ"א) ויש מחמירים. [הגרנ"ק (מועדי הגר"ח ח"א תשובה שעו)].

ט. בערב פסח, אין צריך לקרוע, כיון שיש לו דין מועד. [עי' אור זרוע (סי' תל"ב) ושו"ע (יו"ד סי' שצ"ט ס"ג), והגר"ש דבליצקי כתב בקונ' אחר כתלנו (אות ז') שהמיקל יש לו על מה לסמוך].

מותר לכתחילה לבוא לכותל המערבי בזמנים שפטורים מקריעה, [ספר ארץ ישראל (סימן כב סי"א)].

מי שראה את הכותל בזמן שפטור מקריעה

שאלה: מי שגר מחוץ לירושלים וראה את הכותל המערבי ביום שבת או ביום טוב או בחול המועד ובזמן שאינו קורעים, והגיע שוב לכותל תוך שלושים יום, האם צריך לחזור ולקרוע.

תשובה: אינו צריך לקרוע, כיון דאידיחי אידיחי.

מקור: אף שבשו"ת אגרות משה (חיו"ד ח"ג סו"ס נ"ב), וכן כתב לדינא בשו"ת משנת יוסף (ח"ט סו"ס קמ"א), ואולם לדינא בשו"ת ישכיל עבדי ח"ח או"ח סי' כ"ה אות ד' סק"ב שאין צריך לחזור לקרוע כשיכנס שם שנית כיון שכל החיוב הוא בשעת חימום, [וכן כתב לדינא שו"ת מנחת שלמה ח"א סימן עג חזו"ע ד' תעניות עמ' תמ, וכן כתב הגר"ש דבליצקי זיע"א בקונ' אחר כתלנו אות י', וכן כתב בשו"ת תשובות והנהגות ח"א סימן של"ד].

קריעה בתוך שלושים יום

שאלה: היה בכותל, ושוב הגיע לאחר שבוע לכותל, האם צריך לחזור ולקרוע.

תשובה: בתוך שלושים יום, אינו חייב לחזור ולקרוע. (שו"ע סי' תקס"א ס"ה).

חיוב הקריעה לתושבי ירושלים

שאלה: האם מי שגר בירושלים חייב לקרוע.

תשובה: תושבי ירושלים שדרים בירושלים, אף אם עבר עליהם שלושים יום שלמים, שלא ראו את הכותל אינם צריכים לקרוע, כיון שהם קרובים וסמוכים למקום בית המקדש. ולכן אף מי שמתגורר בירושלים החדשה פטור מלקרוע, אם רגיל ללכת לכותל, אבל אם אינו רגיל ללכת לכותל, לכתחילה כשרואה את מקום המקדש, צריך לקרוע.

מקור: כתב בשו"ת הרידב"ז (ח"ב סי' תרמו) שהדר בירושלים חייב לקרוע כיון שבכל שעה שרואה את מקום המקדש מתחדש עליו עגמת נפש, ומ"מ כתב שאין העם נזהרים בזה, והו"ד בברכ"י (שם) שהדר בירושלים צריך לקרוע, אך

קריעה על ראיית הרי יהודה

שאלה: האם רואה ערי יהודה כגון את עיר חברון, צריך לקרוע.

תשובה: מעיקר הדין הרואה ערי יהודה צריך לקרוע, אך בזמנינו כיון שיש מקומות ששולטים בהם היהודים, וכן אין אנו יודעים מה הם ערי יהודה נהגו שלא לקרוע.

מקור: בברכי" (סי' תקס"א) כתב שנהגו שלא לקרוע על חברון, אף שלכתחילה אין לסמוך על זה, ובמשנ"ב (סק"ב) כתב שהרואה את ערי יהודה בחרבן אפילו יושבין בהן ישראל כיון שהישמעאלים מושלים בהם מיקרי בחורבן, ולמעשה כתבו הפוסקים שאי"צ לקרוע, א. כיון שבזמנינו האם בישובן ובחורבן היינו בלא ישוב כלל, וכמ"ש בב"י (ריש סי' תקס"א). ואמנם דעת הב"ח (שם) שבחורבן היינו בשליטת הגויים, וראה מה שני"ל לגבי קריעה על ירושלים בחורבנה. ב. בספר עיר הקודש והמקדש (ח"ג פרק יז עמוד רטו) שהיום לא נהגו לקרוע על ערי יהודה מפני שרובן ככולן לא ידועות ע"ש, ובמועדים בהלכה (עמ' שעא) העיר בדבריו שבזמנינו הם ידועות. ונראה שאף אם נמצא במערת המכפלה, שהיא בחברון, כיון שהיא בשליטת ישראל, וגם יש ישוב יהודי, וכנ"ל שלדעת הב"ח בחורבן היינו בלא ישוב, ולכן אין חיוב לקרוע, וספק דרבנן לקולא. ג. שבזמנינו שערי יהודה בשליטת ישראל אי"צ לקרוע, וכן כתב לדינא בשו"ת אגרות משה (ח"ד סימן ע' אות יא) וכ"כ, בחזו"ע (ד' תעניות עמ' תלז) שהטעם שנוהגים שלא לקרוע משום שאין אנו יודעים המקום המדויק של ערי יהודה וגם שהיום ערי יהודה בשליטת ישראל, ע"ש, והעירו שבזמנינו 80 אחוז מחברון נמסר לפלסטינים וא"כ יש לקרוע, אך כנ"ל שלא קורעים מחמת שלא יודעים המקום המדויק, ולכן אי"צ לקרוע.

סדר ונוסח הקריעה

הנוהגים לקרוע על העיר העתיקה "ערי קדשך היו מדבר ציון מדבר היתה ירושלים שממה", וקורע.

כשרואה את מקום המקדש ישתחוה כנגדו ויאמר "בית קדשנו ותפארתנו אשר הללוד אבותינו היה לשרפת אש וכל מחמדנו היה לחרפה".

ואחר כך יברך דיין האמת "ברוך אתה מלך העולם דיין האמת". וקורע.

ואומר "כי כל משפטיו צדק ואמת, הצוד תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא, ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו".

ולאחר מכן יאמר, רק ע"ט מתהילים בכוונה עצומה, ויבכה ויעורר ליבו להתאונן ולהתאבל ולדאוג על חורבן בית המקדש כמי שמתו מוטל לפניו.

מ"מ לא נהגו לקרוע, וכ"כ בא"ר (שם סק"ח) וכן כתב בספר אר"י שתושבי ירושלים כבר נהגו שלא לקרוע, ונחלקו הפוסקים מה הדין בירושלים החדשה, ובטעם שבירושלים לא קורעים, כתב בשו"ת דברי יציב (או"ח סימן פ"ט אות ז) כיון שמדמים לברכת שנתן ארץ אפים שהאידנא אין מברכים, להא"ר כיון שרוב העולם ראה אף שהוא לא ראה, ולכן כיון שרוב אנשי ירושלים רואין המקדש בכל ל', אף אם קרה שלא ראה פטור. עוד כתב בשו"ת דברי יציב (שם) ליישב שאולי מרוב הדחקות והעניות ששררו חששו חכמי הזמן שאם יצטרך לקרוע על לבו, ואינו מאחה לעולם, לא יוכל לעמוד בזה ע"ש. ולפ"ז ה"ה הגר בירושלים החדשה, [וכן ה"ד הגרש"א בהליכות שלמה (תפילה פרק כג הערה 116) וכ"כ בחזו"ע (ד"ת עמ' תלט) וכ"כ בשו"ת משנת יוסף (ח"י סימן צד אות ג, ובחלק יא סו"ס צ"א)]. ולמעשה דעת רבים מהפוסקים שהגר בירושלים העתיקה צריך לקרוע ורק המתגורר בעיר העתיקה סמוך למקום המקדש אין צריך לקרוע, [וכן ה"ד הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פרק עג אות יב), וכ"כ הגר"ש דבילצקי צ"ל בקונ' אחר כתלנו אות יא, והוסיף עוד שהעובר ע"ז נקרא עבריין, וכ"כ בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ד סו"ס קל"א)].

בחורי ישיבה שלומדים בירושלים ולהיפך

שאלה: בחורי ישיבה שגרים מחוץ לעיר ירושלים, אך ישנים במשך השנה בפנימיה בישיבה, האם דינם כדיון תושבי ירושלים, וכן להיפך.

תשובה: בחור ישיבה שלומד בירושלים, אף נוסע לביתו, מ"מ כיון שרוב השנה נמצא שם, דינו כתושב ירושלים. אך בחורי ישיבה שגרים בירושלים ולומדים בבני ברק, דינם כמי שגר בבני ברק וחייבים בקריעה, אלא א"כ מצוי שחוזרים לביתם פעם בשבועיים, ורגילים לנסוע לכותל מהמעריב, שנראה שדינו כתושב ירושלים.

קריעה על ראיית ירושלים בחורבנה

שאלה: האם רואה את ירושלים העתיקה, בחורבנה, צריך לקרוע.

תשובה: רבים מחמירים לקרוע אף בזמנינו על ירושלים העתיקה, אך מנהג העולם להקל בכך, כיון שירושלים בשליטת ישראל. ואין יודעים גם מהם גבולות העיר העתיקה, אבל עכ"פ כשקורע כשרואה את מקום המקדש, ראוי שיכון על הקריעה על ירושלים בחורבנה.

מקור: כתב בשו"ע (שם) שהרואה ירושלים בחורבנה אומר בית קדשנו וכו' וקורע.

ונחלקו הפוסקים האם יש חיוב קריעה על ירושלים בחורבנה בזמנינו, כיון שענתה ירושלים היא בשליטת ישראל. ודעת רבים מהפוסקים שבזמנינו כיון שהיא בשליטת ישראל אי"צ לקרוע, [וכ"כ בשו"ת ישכיל עבדי (ח"א או"ח סי' כה אות ד' סק"ג), וכ"כ בשו"ת שואל ונשאל (ח"ג סימן תג), וכן כתב בשו"ת בית מרדכי ח"א סימן לג, וכן כתב לדינא בשו"ת אגרות משה או"ח ח"ד סימן ע' אות יא, וכ"כ בחזו"ע (ד' תעניות עמ' תלז)].

ואולם רבים מחמירים, בכך, מכמה טעמים, א. בשו"ת באר משה (ח"ז עמ' שי) כיון שצריך שיהיה מלכות בית דוד, ב. בספר אורחות רבינו (ח"א עמ' שיח) הו"ד הקה"י שאינו נחשב בשליטת ישראל מכיון שאמריקה מעונינים שנחזיק בעיר העתיקה יעו"ש, ג. בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סו"ס עג) כתב עוד טעם שצריך לקרוע על ירושלים העתיקה בזמנינו, וז"ל: חושבני דכל זמן שרואים עדיין בעיר הקדש והמקדש כנסיות של נכרים וגם קברי עכו"ם וכו', ואין אנו יכולים למעקר פולחן נוכרה, עדיין היא בחורבנה. עכ"ל, וכן השיב הגר"ח ק (אשיחה עמ' שסז ד). כיון שלמעשה אין בכולה ישוב יהודי, וכ"כ בבירור הלכה (או"ח קמא ח"ג סי' תקס"א, עמ' ש"ז), ומכל הטעמים הנ"ל נראה דיש לקרוע, [וכ"כ בספר זכרון בצלאל (עמ' קמד) שלמעשה נראה ליהודים להחמיר לקרוע על העיר העתיקה גם בזמן הזה, וכ"כ בשו"ת רבבות אפרים (ח"ג סימן שפ"ג) ע"ש וכ"כ במועדים וזמנים (ח"ה סי' שמ"ח)].

ואמנם בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' ע"נ) כתב שאף שמן הדין יש לקרוע, מ"מ נהגו להקל כיון שכעת המקום הוא בשליטת ישראל ונתמעת החורבן, והנח להם לישראל. ע"ש. ועוד נראה כיון שאין יודעים מהם גבולות העיר העתיקה.

לתרומות להדפסת הגליון ולהצטרפות
לרשימת התפוצה הערות והוספות ושאלות
בהלכה

058-3233587 10 באימייל:

a921434567@gmail.com

הגליון מוקדש

לרפואת הרב שמואל בן שמחה

ולרפואת הילד חננאל בן מיכל בתושח"י

להצלחת אליה בן לימור לאה בכל

הענינים

להצלחת רפאל בן רוזי בכל הענינים